

VÅR RÄTT ATT LEVA – miljödebatt

Svensk Ungdoms miljöpolitiska debattbroschyr

Svensk Ungdoms årskongress 1967 i Närpes beslöt uppgöra en debattbroschyr i miljöfrågor. Organisationen anser att samhället nått den punkt där den moderna samhällsutvecklingens negativa verkningar på människan och hennes omgivning på allvar måste beaktas i de beslut, som reglerar den vidare utvecklingen av vår miljö. I denna broschyr har tagits med luftvård, vattenvård och naturvård, dvs människans fysiska miljö. Människans sociologiska miljö — individernas inbördes kontakter och deras relationer till rummet — behandlas under rubriken "Tätortsmiljö". I avsnittet "Forskning och planering" betonas att en aktiv forskning byggd på internationellt samarbete är en grundförutsättning för en framgångsrik och effektiv miljöpolitik.

Broschyren gör inte anspråk på att vara fullständig. Endast vissa frågor tas upp till diskussion. Huvudsyfte med broschyren är, att skapa debatt och på detta sätt väcka oss till medvetande om vad som håller på att ske med vår miljö.

Arbetsgruppen som gjort upp broschyren har bestått av: Rabbe Laurén (ordf.), Gunda-Lill Ahlbäck, Annette Liljeström, Helena Taxell, Ralf Lehtonen och Arndt Reuter.

HAR VI RÄTT ATT LEVA?

Vi har uppnått vår höga levnadsstandard till priset av biologisk otrygghet. Vi bestämmer vilka växter, insekter och djur som skall få leva och utrotar de andra — utan att räkna med de konsekvenser dessa tomrum i naturens invecklade mekanism leder till. Vi vet alltför litet om samverkan mellan olika gifter, men vi vet att giftverkan hos ett ämne kan flerdubblas vid förekomsten av ett annat. Vid en viss förgiftningsnivå i naturen kan människans reaktioner helt förändras. Naturen är ingen vansinnesorganism, som det gäller att tämja till varje pris, utan ett sinnrikt system där varje enskild länk är beroende av nästa länk i kedjan. Vi kommer snart att nå den punkt då kostnaderna för miljöförstörelsen blir större än kostnaderna för de förebyggande åtgärderna.

En god fysisk miljö är livsviktig.

Håller vi på att glömma bort den sociologiska miljö, som inbegriper människornas inbördes relationer och den ekologiska miljö, som avser individens förhållande till omgivningen?

Det moderna samhället fjärrmar individerna från varandra och skapar relativt passiva konsumenter.

Är vi den sista generationen, som får uppleva naturen, fylla lungorna med frisk luft, simma utan risk för livshotande föroreningar och äta utan att vår kropp fylls av gifter?

Det angår oss alla

VI MÅSTE TA STÄLLNING NU!

VATTENVÅRD

Vi belastar alla våra större vattendrag, inklusive Bottniska viken, Finska viken och Östersjön med allt större mängder förorenat vatten. Sommargäster lämnar sina nedsmutsade simstränder. I närheten av tätorter är belastningen störst. Men föroreningarna sprider sig. Städer försöker flytta lorten längre bort. Lahtis vill ha Borgå å som sin kloak. Vattenskyddsföreningen för Norra Päijänne har planer på en tunnel ut till havet för mellersta Finlands industrier. Esbo leder redan, och Helsingfors skall leda sitt avloppsvatten ut i Finska viken —renat,— men hur mycket renat? Leningrad spyr ut sitt avfallsvatten i Finska viken utan någon som helst rening.

Grunda sjöar håller på att växa igen. Andra »dör» och blir illa luktande.

Grundvattnet på landsbygden är ställvis så förorenat att vanligt brunnsvatten inte kan användas.

Vårt land byter grundvatten en gång på hundra år. En förorening av grundvattnet betyder alltså katastrof.

Vattenvårdens

huvudsyfte är att säkerställa tillgången på rent vatten. Tillgången på vatten är en av förutsättningarna för livet på jorden. Vattenexperter inom Världshälsoorganisationen (WHO) hävdar att vattenbrist snart blir människosläktets största problem, om man fortsätter att förstöra gott vatten i samma takt som hittills.

Redan idag är vattenförsörjningen för $\frac{3}{4}$ av jordens befolkning otillfredsställande. På det internationella planet krävs väldiga insatser för att lösa vattenfrågan.

I Västtysklands tätbebyggda industricentrum dricker man ställvis vatten, som andra druckit förut. Skall det gå på samma sätt i Finland? Den dagliga vattenkonsumtionen var vid sekelskiftet 10—20 l/per person, men har redan nu stigit till c:a 200 l.

Den ökade vattenförbrukningen har naturligtvis medfört mindre tillgång till rent vatten och en ökning av avloppsvattnet.

Vattenföroreningarna

kommer från hushåll (WC, tvätt, disk), industri och jordbruk samt från luften.

I vattnet förekommer ständigt en produktion av organisk substans (växter, djur). Härvid avges syre till vattnet. Däremot upptas syre ur vattnet då denna organiska substans åter nedbryts (ruttnar och förmultnar). Alla organiska föroreningar resulterar slutligen i en minskning av syrehalten i vattnet. Detta leder till en förruttnelse- och jäsningsprocess. Bl. a. uppstår illaluktande och giftigt svavelväte. Ifall syrehalten sjunker under 3 mg/l trivs flertalet fiskarter inte mera i detta vatten.

Fasta föroreningar sönderdelas långsamt eller inte alls och kan t.ex. förstöra fiskens lekplatser. De föroreningar som sönderdelas snabbt och förbrukar mycket syre ökar och kommer främst från hushåll, men i någon mån också från industri och jordbruk. Växtnäringsämnen, främst fosfor, befrämjar algväxtligheten. Vattnet blir grumligt, stenar och klippor blir hala och hudinflammationer hos badande blir vanliga. Växtligheten stimuleras och denna bidrar till att bäckar och sjöar växer igen. Då denna växtlighet dör och förmultnar, minskar igen de livsviktiga syreresserverna. Vi vet inte hur mycket fosfor vatten dragen tillförs genom urlakning av gödslad jord, men av

tätorternas fosfor kommer 50 procent från tvättmedel och 50 procent från WC:n.

Av tvättmedlens fosfor kommer 80 procent från hushållen, resten från industrin.

Oljeföroreningar

gör grundvattnet odrickbart. Ytvattnet förorenas genom oljans snabba spridning. Små doser olja påverkar levande organismer. Härav beror t.ex. den kända fågeldöden. Syrsättning av vattenytans översta skikt förhindras. Genom bepudring kan oljeföroreningar fås att sjunka till botten, men skadar där djur och växter. Under marken följer oljan vattenförande ådror. Trots detta tillåts dagligen många tusen liter olja, att rinna ut i avloppen.

Det är hög tid att förbjuda alla oljeutsläpp och höja beredskapen i Finland. I annat fall kan stränder och hav hotas av en oljekatastrof. Nya bekämpningsåtgärder måste utvecklas t.ex. genom användning av absorberande bindemedel.

Vattnets hygieniska

beskaffenhet är av betydelse. Skadliga ämnen från laboratorier, sjukhus och WC:n tillförs avloppsvattnet.

Kvicksilvret ser ut att bli en allt allvarligare fara och insikten om dess skadeverkningar ökar i takt med forskningen. Vi vet att kvicksilver t.o.m. i form av luftföroreningar kan transporteras av vinden från land till land utom räckhåll för vår lagstiftning. Kvicksilver kan åstadkomma kromosomförskjutningar och påverka människans arvsmassa. Mikroorganismer i vatten kan omvandla ofarligt kvicksilver till livsfarligt metylkvicksilver, vilket kan överföras från moder till foster.

Också andra ämnen, såsom koppar, zink, bly, nickel och svavelsyra tillförs vattendragen. Vi vet att de upplagras i organismer, vilka upptar dem, men inte kan utsöndra dem. Men vi vet inte hur de påverkar djur och växter och alltså inte heller hur de påverkar människan.

Möjligheter till effektiv rening

i ett reningsverk, där mekanisk, biologisk och kemisk rening kombineras, resulterar i att 90—95 procent av all fosfor, 90—95 procent av bakteriefloran och minst 85 procent av uppslammade ämnen avskiljs och isoleras. Från reningsverket förs det renade vattnet till vattendraget och råslammet till en rötkammare (behandlingskammare). Slutprodukten från rötkammaren innehåller bl.a. kväve och fosfor och kan användas som jordförbättringsämne. På detta sätt skulle betydande mängder näringsämnen återföras från tätorterna till landsbygden.

Avloppsvatten från sjukhus, laboratorier och liknande inrättningar kan specialbehandlas med t.ex. ultraviolett strålning, elchock och tryckvåg.

Men t.ex. Östra Finlands vattendomstol har beviljat en industri rätt till kvicksilverutsläpp fram till slutet av år 1969.

Tänk Dig smutsen och stanken i Östersjön med alla dess havsvikar, vid vars stränder kanske också Du tillbringar sommaren. Idag vet vi inte ens hur stor Östersjöns reningsförmåga är. Vattnets omloppstid är 30 år, en stigande förorening är katastrofal. Utvecklingen måste studeras i samverkan med övriga Östersjöländer.

Att diskutera:

- När skall i Finland dras en övre gräns för tillåten kvicksilverhalt i ätbar fisk?
- Borde miljöskatt påföras tvättmedel som innehåller fosfor?
- Kan vi tillåta att lortvatten via åar och specialkonstruerade tunnlar leds ut i havet?
- Förorenar begravningsplatserna grundvattnet?
- Borde avloppsvattnet från sjukhus specialrenas?
- Vill Du dricka vatten som grannen drack igår?
- Borde stora oljetankfartyg förbjudas i Östersjön?
- När skall nedskräpning från båtar förbjudas?

NATURVÅRD

Våra ödemarker

förintas. Framförallt utdikningar av kärr och rationaliserade skogsavverkningsmetoder hotar deras existens. När kalhuggning, plantering och gödsling kommer försvinner prägeln av naturskog.

Delar av vår ödemark bör räddas från att helt omvandlas innan det är för sent. Grundandet av nationalparker har ingen ännu ångarat. Man bör räkna med att reservera stora ödemarksområden speciellt i Norden, då Europa i sin helhet planeras. Naturreservaten bör göras tillgängliga för turister, men hotell, skidbackar m.m. bör lämpligen placeras i utkanten av ödemarksområdena.

Behovet av friluftsområden

ökar samtidigt som tätorterna växer och avstånden till den rena landsbygden blir längre. Speciellt i södra Finland blir det allt svårare att tillfredsställa behovet av friluftsområden. Därför bör de områden som ännu står till buds med det snaraste undergå en inventering. Vid regionplaneringen bör inte enbart bostads- och industriområden prickas in. Möjligheter till bad, camping, skidning och fritidsbebyggelse måste också skapas. En samordning med vägplaneringen bör åstadskommars.

Vår unika skärgård har varit föremål för speciellt intresse. Man räknar med att hela strandlinjen inom tjugo år kommer att vara täckt av villaområden om utvecklingen obehindrat får fortsätta i nuvarande takt. Debatten kring strandlagen har faktiskt ytterligare försämrat situationen genom att ge ny fart åt skärgårdens exploatering.

I framtidens skärgårdsbild kommer antagligen semesterbyarna att ha sin givna plats. De har större möjligheter än den spridda villabebyggelsen att möta endel krav på

service och bekvämlighet. De ökar också möjligheterna att iaktta naturvårdshänsyn emedan stora orörda områden då kan bevaras.

Biocider

betyder livsgift. De utnyttjas i jord- och skogsbruk för att döda sjukdomsalstrare (svampar och bakterier), skadeinsekter och ogräs. Med deras hjälp kan man på kort sikt öka livsmedelsproduktionen i världen och samtidigt förenkla olika jordbruksarbeten.

I välfärdssamhället ökar konsumenternas krav på felfria produkter och för att tillmötesgå dessa krav pressas biocidmängderna upp. I rationell skogsodling ges de värdefullaste träslagen övertag med hjälp av biocider. Vi räknar med att biociderna höjer levnadsstandarden idag — hur blir det i morgon?

Nya förgiftningsfall

sker varje bekämpningssäsong. Det är omöjligt att övervaka att alla skyddsåtgärder vidtas. Men också om så skulle ske vet vi inte vilka följder gifterna kan ha på längre sikt.

Forskningen bör främst koncentreras på kroniska förgiftningsfall. En regelbundet upprepad giftspridning i naturen medför faror som ännu inte är tillräckligt kända. Också sakkuniga företräder helt olika åsikter om gifternas långtidsverkan. Sambandet med cancer och fosterskador samt påverkan av vår arvmassa som en följd av att vi hela tiden utsättes för små giftdosor är allt teorier vilka förefaller berättigade, men som endast en effektivare forskning kan bekräfta.

Djurförsök ger inte tillräcklig säkerhet — genom sin långa livstid är människan mera utsatt, och hennes långt utvecklade nerv- m.fl. funktioner utgör en ytterligt känslig

enhet. Dessutom bör de stora individuella skillnaderna i känslighet för olika ämnen beaktas. Allergiforskningen har bekräftat det sistnämnda.

Växter och djur

håller naturen i balans. Denna natur har byggts upp till ett invecklat system vilket ändras och förenklas när människan ingriper med gifter. Riskerna för att balansen rubbas och plötsliga omkastningar sker blir därför större. Antalet ogräs- och skadeinsektarter blir mindre, men de farligaste blir ofta kvar och samtidigt förintas kanske deras naturliga fiender inom insektvärlden. Motståndskraften mot gifterna ökar och nya preparat måste fås fram. Detta innebär alltså en kapplöpning med naturen som forskningen kanske inte kommer att kunna vinna på längre sikt.

Problemet försvåras ytterligare genom att gifterna ofta koncentreras i naturen. De upptas av djuren men avsöndras inte. Speciellt i rovfåglar och fiskar har man uppmätt förskräckande höga giftdoser. Biocidernas inverkan på viltstammen har getts stor publicitet. Att mäta skadorna i ekonomiska mått är svårt, men vi vet att jakt som rekreationsform och turistattraktion förmodligen ökar i betydelse. Att väga det mot behovet av en intensivare jordbruksproduktion är dock en svår värderingsfråga.

Rutinkontroll

bör utföras både på livsmedel och foder. Inhemska och utländska varor bör bedömas lika. Detta förutsätter tillförlitliga analysmetoder och laboratorier. Kontrollen bör inte endast ha karaktär av efterkontroll.

Handeln med biocider kräver stor sakkännedom. Speciellt mindre företag har brist på personal med tillräckliga kunskaper. De förordningar som gäller handeln med biocider är rätt stränga, men övervakningen bör skärpas.

Upplysning genom bruksanvisningar är inte nog. Kursverksamheten för handelsmän och jordbrukare bör ges större resurser. Rapporter och prognoser om skaderisker, lämpligt bekämpningsväder m.m. bör uppgöras. Yrkeshygien vid spridningsarbete bör läras och övervakas. Personer inom biocidindustrin och alla dem som regelbundet utför det praktiska bekämpningsarbetet bör regelbundet undersökas. Möjligheterna att utnyttja bl.a. växternas motståndskraft och skadedjurens naturliga fiender (biologisk bekämpning) bör utforskas också i vårt land. Egen forskning behövs - problemen är ofta beroende av lokala förhållanden.

Vi bör snarast undersöka följderna av en övergång till biocidspridning från flygplan.

Att diskutera:

- — Får skärgårdsborna äga skärgården?
- Får bilar köra in i naturreservat?
- Vill Du ha maskhål eller gift i Ditt äpple?
- Räcker det till med utländsk forskning?
- Bör samhället äga eller arrendera fri-luftsområden?
- Är nedskräpning straffbart?

LUFTVÅRD

Luftföroreningar tillförs atmosfären till en stor del genom människans egen aktivitet. De upplevs i form av dålig lukt och irritation av ögon, näsa och hals. Luftföroreningarnas långtidsverkan är ett av de allvarligaste hoten mot vår hälsa.

Föroreningarna

förorsakas främst av industrin, uppvärmning, motorism och avfallförbränning. Luftföroreningarna inverkar på andningsorganen, antingen direkt på slemhinnan eller indirekt på olika funktioner. I första hand drabbas människor som lider av sjukdom eller svaghet. Storstädernas luft är speciellt besvärande för hjärtsjuka människor. Svaveldioxidrik dimma och sot skördar offer bland personer med luftvägsbesvär. Som exempel kan nämnas att smogdöden i London 1952 skördade 4000 liv. Sambandet mellan tobak och cancer diskuteras ofta, men hur stor andel har sot och avgaser i luftvägs- och cancerdödligheten? Koloxiden i avgaser nedsätter blodets syretransporterande förmåga.

Industrin

alstrar även illaluktande, ibland giftiga ämnen. Svaveldioxidregn nedsätter syrehalten i sjöar med fiskdöd som följd och sänker markens pH-värde och därigenom dess avkastning. Svaveldioxid förorsakar direkta ekonomiska förluster. Byggnader förvittrar och metaller rostar. De flesta föroreningskällor kan bemästras. Föroreningspartiklar kan avskiljas med skorstensfilter, men utsläpp av svaveldioxid kan också förhindras genom kemiska åtgärder. En övergång till svavelfattigare olja är nödvändig. Gröna vågen i trafiken minskar tomgångskörning och därmed avgasföroreningarna. Efterförbrännare på bilar har samma verkan, men först de eldrivna bilarna kan ge en verklig lösning. Elektrisk husuppvärmning skulle också drastiskt minska föroreningarna.

BULLER

är en av de snabbast tilltagande och minst utforskade miljöfördärvarna. Är morgondagens »åldersdövhet» en produkt av det moderna samhällets buller? Vi vet att buller är ett växande och mycket allvarligt problem.

Maskiner, motorfordon och flygplan åstadkommer mest buller.

Buller kan ge upphov till psykiska skador och vantrivsel samt förorsaka depressions- och aggressionstillstånd. Buller kan också verka nedsättande på arbetsförmågan och koncentrationen. Sömnlöshet kan både direkt och indirekt vara en följd av buller. Men även fysiologiskt kan det känsliga samspelet i människans hörselorgan skadas. Personer som ständigt utsätts för buller i sitt arbete kan få kroniska hörselskador ifall de inte använder hörselskydd. Redan det lilla barnet utsätts för buller när det sover på en balkong som vetter mot en livligt utnyttjad trafikled.

Tekniskt

kan vi rätt väl bemästra buller i bostäder och på arbetsplatsen, men förebyggande åtgärder borde dock hela tiden utvecklas inom byggnadsbranscherna. Strängare normer för ljudisolering bör uppställas. De främsta bullerkällorna i stadsmiljön, fordonen, måste bekämpas genom skärpta krav på bilarnas ljuddämpare. Normer för bebyggelse invid motorvägarna måste snabbt utarbetas. Obebyggda frizoner mellan motorvägar och bostadsbebyggelse är dyrbart. Därför bör dessa frizoner i största möjliga utsträckning ersättas med andra metoder för bulleravskärmning och bullerokänslig bebyggelse. Mellan flygfält och bostadsområden bör vi kräva ordentliga avstånd. Västtyskland och Schweiz diskuterar förbud mot överljudsflyg.

Frågor att diskutera:

- Skall bensindrivna bilar förbjudas i städerna?
- Skall vi tillåta överljudsflyg?
- Påverkar bullret vår själsliga hälsa?
- Är huvudvärk och trötthet, försakad av luftföroreningar, farligt?
- Skall vi övergå till el-uppvärmning av våra bostäder?

TÄTORTSMILJÖN

Den tilltagande tätortsprägel ställer människan i en ny miljösituation. År 2000 bor över 80 procent av landets befolkning i tätortssamhällen. Nästan alla kommer att bo i en omgivning helt skapad av människan. Omgivningen — miljön — formas av människan, men miljön formar även människan.

Vi glömmer dock lätt att det mesta består av människor. Vi måste komma ihåg att det är människan som skall stå i centrum när vi gör upp våra planer. Du och jag bär ansvaret för uppbyggnaden av samhället. Strävanden att finna de bästa betingelserna för mänskligt liv och samlevnad får inte bestämmas av byggnadsteknik.

Kärnan för en tätort

består främst av ett centrum för administration, affärsverksamhet och olika serviceformer. Här skall finnas anläggningar för olika slag av fritidssysselsättningar; biograf, teatrar, stora samlingslokaler, bibliotek, stora utom- och inomhusidrottsanläggningar med simhall, tennisbolls osv., restauranger, barer, ungdomskaféer m.m. I stora tätorter avses härmed främst anläggningar av sådan storleks- och kostnadsgrad att de inte kan förekomma inom de olika områdena av tätorten.

Kärnan är också platsen för stora köpcentra, varuhus med stora sortiment och självbetjäningssaffärer. Invid dessa affärscentra måste beredas utrymme för parkeringsplatser och parkeringshus också om den privata biltrafiken åtminstone i mycket stora tätorter helt eller delvis borde förbjudas och ersättas med allmänna kommunikationsmedel.

Målsättningarna

i olika epokers sätt att planera skiljer sig i stor utsträckning från varandra. Medan dessa i den äldre staden huvudsakligen var ekonomiska och estetiska har de sociala aspekterna långsamt fått allt större utrymme. Bostadsfrågan skall vara socialpolitisk, eftersom samhället bör ingripa för att skydda individen mot en dålig bostadsmiljös skadliga inflytande. En god miljö påverkar och fostrar individerna till ett ur samhällsynpunkt gynnsamt beteende och ger större personlig tillfredsställelse.

Bostadssociologiska undersökningar i bl.a USA och Sverige visar att det finns en stark protest mot kompakta stenöknar. Enligt den amerikanska sociologen Charles Cooley har varje människa behov av att vara medlem av en s.k. primärgrupp som utmärks av att medlemmarna har vi-känsla och känner samhörighet.

Ett nytt stadsplanemönster

skapades med den engelska trädgårdsstaden som förebild under inflytande av funktionalismens paroller om »sol och luft». Målsättningarna var att skapa en god bostadsmiljö för alla, inte bara för en viss samhällsgrupp. Man skapade sovstaden, som planerarna åtminstone i vårt land tycks hysa en viss förkärlek för. Sovstaden planerades för att göra det möjligt för medborgarna och främst barnfamiljerna att bo i en ostörd miljö på något avstånd från jättet i stenöknen.

Sovstaden har fått dåligt rykte. Framstående finländska psykiatrer har slagit larm om köer av sovstadsbor. Kända arkitekter, konstnärer och författare har protesterat. Naturligtvis är kritiken i vissa avseenden överdriven men sovstaden är utan tvivel både onaturlig, tråkig och händelsefattig. Det »pulserande livet» saknas och isoleringen kan vara direkt dödande för hemmafruarna eller hemmarna.

Bristen på fritidslokaler och andra (gemensamma) komplement till bostäderna är påtaglig.

Grannskapsplaneringen

utgår från att det odifferentierade stadssamhället är en onaturlig miljö för individen där rotlöshet och vantrivsel och en rad icke önskvärda beteenden utvecklas. Landsortssamhället och småstaden, som antas vara naturliga, utvecklar de rakt motsatta egenskaperna hos individen. Man har härmed velat slå sönder den sammanhängande äldre stadsbebyggelsen i mindre självständiga enheter, grannskap, där alla kan känna varandra och umgås mera mänskligt och därvid påverka varandra och utveckla önskvärda egenskaper.

De som kritiserar grannskapstanken tvivlar på att det överhuvudtaget går att överföra småsamhällets förhållanden till stadsmiljö. Och även om detta skulle vara möjligt, är det ens önskvärt? Vi saknar belägg för att folk skulle föredra »den mindre skalan» med sin utpräglade sociala kontroll. Flertalet eftersträvar tvärtom att leva anonymt för att därigenom få större frihet. Hur många står ut med den sociala kontrollen?

Ingen bestämd norm

får eller kan man följa när man planerar bostäderna och deras miljö. Vi måste ha bostäder och bostadsområden av olika slag. Människan skall ha valmöjligheter, men skapar vi förutsättningar därtill? Det är också en väsentlig skillnad om vi planerar nya områden nära naturen eller bostäder i t.ex. stadskärnan där vi måste sanera. Tätorternas storlek blir även utslagsgivande.

Att planera bostadsmiljöer

innebär bl.a. val av hus- och lägenhetstyper, att anpassa byggnadstypen efter omgivningen. Håller dagens bostäder trycket av morgondagens levnadsstandard?

Ett växande antal familjer kommer att föredra småhus, alltså fristående enfamiljshus av olika slag, och radhus.

Höghusen utgör i regel en dålig bostadsmiljö för barnfamiljer. Samhällsutvecklingen aktualiserar allt mera servicehus — ett begrepp som hos oss tyvärr än så länge är nästan okänt. För att husen skall kunna ge den effektiva service man väntar sig får de inte byggas för små. Idealet torde vara byggnadskomplex för 800—900 personer. De skall tjäna olika kategorier av människor, barnfamiljer, ensamma människor, åldringar osv. På detta sätt föds en naturlig miljö för invånarna.

Att sammanföra vissa kategorier människor till särskilda områden är direkt grymt och skapar en konstlad omgivning. För pensionärer t.ex. är de s.k. pensionärshusen inte en tillfredsställande lösning. Man bör istället inrymma pensionärslägenheter i vanliga bostadshus.

Lekplatser, småbarnsinstitutioner, idrottsplatser, fritidslokaler, närhetsbutiker, bilplatser och grönytor bör ovillkorligen finnas i bostadsområden.

— Lekplatserna skall vara belägna så att de kan övervakas från samtliga familjelägenheter som avses använda dem. Lekplatsen måste vara absolut trafikfri och avskild från parkeringsplatser. Blandningen barn-bilar får inte godkännas. För större barn behövs tillgång till egna lekplatser och idrottsplatser.

— Småbarnsinstitutioner såsom daghem, barnträdgårdar och fritidshem måste krävas vid bostadsplaneringen. De bör ha lugna, skyddade lägen och helt bilfria gångvägar till bostäderna.

— Fritidsutrymmen är nödvändiga i bostädernas omedelbara närhet. Utöver samlingslokaler i direkt anslutning till bostäderna behöver en stadsdel eller en tätort en fritidsgård.

— Parker och grönområden behövs inom bostadsområdena. Parkanläggningar och promenadstråk skall vara

helt skyddade från biltrafik. Varje stadsdel bör ha tillgång till grönområden.

Få förhållanden i ett samhälle eller en stadsdel är så äventyrliga för trivseln som dålig planering. Det är viktigt att bostadskomplementen byggs samtidigt med bostäderna, annars riskerar vi halvfärdiga tätorter, modell sovstäder.

Har vi hunnit

lika långt i planeringen som den snabba urbaniseringen förutsätter? Ett otal planeringsorgan finns. Vi måste få till stånd en större samverkan mellan dem. Vi behöver mycket snabbt mera samarbete och framför allt forskning. Men det räcker inte med enbart forskning. Planerarna måste också tillägna sig resultaten, annars blir forskningen meningslös. Intresset för ett miljöskapande byggt på sociologisk forskning är ofta obetydligt. Varför anlitas inte sociologisk expertis i samma utsträckning som teknisk i planeringsverksamhet?

Att diskutera:

- Får människan bo i stadskärnan?
- Vill vi ha lyxkvarter?
- Skall vi bygga flere sovstäder?
- Borde vi få en utredning om flyttningsfrekvensen i sovstäderna?
- Vill vi ha kaffe på säng i servicehus?
- Måste åldringen stängas in i pensjonärshus?
- Skall svenskar bo i s.k. svenskhus?
- Bör ungdomen ges rätt att planera sin egen sysselsättning?

MILJÖVÅRDSPLANERING OCH FORSKNING

Begreppet miljö är omfattande och som utgångspunkt tas därför växelspelet mellan människan och hennes miljö.

Tidigare, speciellt under efterkrigsåren, var utvecklings-optimismen ur teknisk synpunkt berättigad. Man trodde sig vara på väg. Först under de senaste åren har man börjat förstå att vårt välstånd i hög grad vilar på falsk grund, på en förstörelse- och nedbrytningsprocess.

Det finns inga ekonomiska beräkningar beträffande miljöförstörelsen eller saneringen, men säkert är att detta kommer att bli en av de dyraste frågorna för samhället. Det är inte nog att förhindra miljöförstörelsen. Den redan skadade miljön måste förbättras för att kunna lämnas åt kommande generationer i funktionsdugligt skick. Det är inte fråga blott om ett trivselproblem utan om ett överlevnadsproblem. En aktiv miljöpolitik kräver således långsiktig planering och beslutsamma samhällsinstanser på många områden. En förutsättning för miljövården är kunskap om skador och risker och om metoder att bekämpa dem. Politikerna behöver underlag för sina beslut och den allmänna opinionen måste väckas. En annan förutsättning är att ett starkt och effektivt naturvårdsorgan skapas.

Den nya miljömedvetenhet

som under de senaste åren präglat samhällsdebatten i västerlandet har inte nått oss i önskvärd utsträckning.

De praktiska åtgärder som på detta område företagits i Finland har varit obetydliga. Naturvårdskommitténs betänkande visar en i många avseenden bristande verklig-hetsuppfattning. Inom den naturskyddscentral, som enligt förslaget skall upprättas, planeras en administrativ byrå för administrativa och allmänna ärenden samt en forsk-ningsbyrå, som skall utföra nödvändiga undersökningar och planeringsuppgifter. Byrån skulle ha endast 11 an-ställda, vilket är för litet. Inom länsstyrelserna föreslås att tjänster för naturskyddsövervakare inrättas inom länen. Inom kommunerna skulle man bilda naturskyddsutskott.

I Sverige har organiseringen av miljövården gått snabbt. Från 1 juli 1967 har Sverige ett ämbetsverk som går under namnet Statens Naturvårdsverk.

Miljövårdsforskningen

har på många håll i världen kommit längre än hos oss. En stor del av de fakta som presenterats är skrämmande. De ger dessutom en klar bild av den ringa kännedom vi har om miljöförstöringen. Situationen är som helhet mycket svår att överblicka på grund av att vi saknar kunskap. Det måste därför med skärpa framhållas att vi behöver en målinriktad forskning.

Miljövårdsforskningen får allt större ekonomisk betydelse: på längre sikt kan den ge stora vinster, naturvärden kan räddas från onödig förödelse och framtida dyrbara städ-ningsaktioner kan sparas in.

Miljön påverkar även i mycket stor utsträckning indivi-dens psykiska och sociala inställning. I stället för att miljöplaneringen av tätortsbygder nu grundas på lösa antaganden bör man öka forskningen av hithörande frå-gor och intressera sig för resultaten.

En idé om experimentstäder eller modellstäder som lanserats i en amerikansk undersökning bör omsättas i verkligheten i samband med att miljövärdsforskningen nu går mot en stor upprustning. Vi bör utvalja modellsamhällen där radikala miljövärdssåtgärder samtidigt genomförs. Uppgiften kräver ett tvärvetenskapligt samarbete mellan sociologer, psykologer, socialmedicinare, ekonomer, statistiker, olika slags tekniker o.s.v. Man har på sina håll efterlyst en självständig miljövetenskap. För att i praktiken komma till rätta med problemet måste forskningen inom området samordnas. Ett ledande organ för miljövärdsforskningen bör inrättas. Ett sådant miljöforskningsorgan bör såsom sina huvuduppgifter ha: att kartlägga, analysera och följa de förändringar som sker i den omgivande miljön; att klarlägga vilka effekter dessa förändringar har eller kan tänkas få; att främja utvecklingen av metoder för att motverka och förhindra ogynnsamma miljöförändringar; att finna vägar för en användning av naturresurserna på ett sådant sätt att miljön inte försämras utan i stället, om möjligt, förbättras; att fortlopande informera om forskningsresultat och deras innebörd.

Det är självfallet att organet skall ges en sådan status att det kan föra en kraftfull forskningspolitik. Forskningsorganet måste ges både vetenskaplig och administrativ tyngd.

Frågor att diskutera:

- Varför får samhällsforskaren inte forma samhället?
- Bör också Finland inrätta ett naturvårdsverk?
- Skall vi satsa pengar på miljövärd nu, eller låta nästa generation betala miljöförstöringar?

Till SFP:s partidag i Närpes 1968

Motion angående miljövärdsfrågor:

De senaste decenniernas utveckling har i hög grad kunnat tillfredsställa våra materiella behov och tillsammans med de stora framstegen inom medicin, kemi osv. gjort livet bekvämare och tryggare för oss. Mångfalden av fördelar har gjort att utvecklingens nackdelar — tilltagande vatten- och luftföroreningar, giftiga ämnens verkningar osv. — uppmärksammats först den senaste tiden. Kostnaderna för föroreningarnas skadeverkningar kommer inom en snar framtid att överstiga kostnaderna för de förebyggande åtgärderna. Likaså är det omöjligt för den enskilda individen att helt skydda sig mot miljöns skadeverkningar, som, om ingenting göres, utgör ett hot mot människans existens. Det är således en central samhällelig uppgift att ingripa och planera skyddet i förväg. Det är också hög tid att flytta miljövärdsfrågorna högt upp på angelägenhets-skalan. Miljöpolitik bör prioriteras inom dagspolitiken. Som en första åtgärd inför denna omvärdering har Svensk Ungdom ansett det viktigt att uppgöra en debattbroschyr i miljövärdsfrågor, där även avsnittet »Tätortsmiljö» innefattande individernas inbördes kommunikationer och relationer till rummet, ingår.

Yrkande: att partidagen måtte ge SFP:s beslutande organ och riksdagsgrupp i uppdrag att ägna miljövårdsfrågor större uppmärksamhet

att SFP i sina ställningstaganden beaktar synpunkter och fakta vilka framförs i SU:s debattbroschyr om miljöfrågor

att partiet drar de politiska konsekvenserna av situationen i Finland och under det kommande verksamhetsåret utformar en miljöpolitik som innehåller konkreta krav, reformer och skyddsåtgärder på lagstiftningsväg

att partiet medverkar till att Finland stöder strävandena att upprätta ett internationellt organ i FN-regi för en totalplanering av miljövärden på det globala planet.

Svensk Ungdoms centralstyrelse

Rädda våra hav!

Svensk Ungdoms centralstyrelse kräver i en resolution avgiven vid sitt möte den 17. 9. —67 att regeringen skall vidta åtgärder för att skapa restriktioner som kan förhindra en fortsatt nedsmutsning av insjö- och havsvatten.

Tilltagande vattenföroreningar gör att allt flera badplatser inte bara i inlandet utan också vid havskusterna i vårt land har stängts. Även industrins och jordbrukets avfallsprodukter gör att giftiga ämnen släpps ut i insjö- och havsvatten. En skrämmande hög kvicksilverhalt, som är direkt hälsovådlig har t.ex. konstaterats i fisk fångad i Finska viken.

Om Östersjön, Bottniska viken och Finska viken används som latrin, kan dock vattnets biologiska reningsförmåga snabbt försämrast. En förorening av dessa vattenmassor leder till oanade konsekvenser för alla länder kring Östersjön. Detta får inte ske. Förebyggande åtgärder bör vidtas. Svensk Ungdom uppmanar därför regeringen att ta initiativ till arrangerandet av ett symposium med företrädare för alla berörda länder för att skapa enhetliga bestämmelser för att Östersjöns, Finska vikens och Bottnikens naturliga reningsförmåga skall kunna behållas.

SVENSK UNGDOM — Svenska folkpartiets
ungdomsorganisation r.f.

Ordförande: Pär Stenbäck Tölögatan 36 B 29
Helsingfors 26 Tel. 90-495 131

Centralkansli: Bulevarden 7 A Helsingfors 12
Tel. 90-648 976 9.00—16.00 lördag 9.00—13.00.

Förbundssekreterare: Anna-Lisa Segerstam
Tel. 90-648 974

Ombudsman för Nyland: Sture Sveholm
Tel. 90-648 976

Ombudsman för Helsingfors: Clara Wickström
På centralkansliet onsdag 18.00—20.00,
fredag 18.00—19.00.

Vasakansliet: Vasaesplanaden 18 Vasa
Tel. 961-11 974

Ombudsman för Österbotten: Henrik Svarfvar

Åbokansliet: Västra Strandgatan 9 Åbo
Tel. 921-18 186

Ombudsman för Åboland: Guy Lindroos

Svensk Ungdom

Svenska folkpartiets
ungdomsorganisation r.f.

